

זבחים לא

משה שווערד

'The Living Torah Museum' tour- 1601 41st street- Boro Park
concentrating on topics relevant to *Seder Kodshim*

Motzai Shabbos, December 11, beginning at 8pm sharp
(gather at the museum by 7:50pm)

1. תוספות ד"ה הא חזר ועירבן ראשון הוי

הא חזר ועירבן ראשון הוי - תימה מה ענין זה אצל זה דגבי קרבן כשאמר חצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו הרי כבר נפסל הקרבן ואינו חוזר ונעשה פיגול אבל חצי ביצה ראשון וחצי ביצה שני שנתערבו דנעשה שני אין הטעם לפי שנתבטל חצי ביצה הראשון אלא משום דאין לו כח לטמאות בפני עצמו הלכך כשיצטרף עמו חצי ביצה ראשון למה לא יהא ראשון.

2. ספר חידושי בתרא

תפב) לא. דתנן כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שבללן זב"ז ראשון. והובא בגרי"ז ז"ל מפי השמועה, דק"ק הלשון מאי דקאמר ראשון, דהא האוכל השני לא נעשה ראשון אלא מטמא משום דיש כאן שיעור מהראשון, וברמב"ם פ"ג מטו"א כתב בזה"ל כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שבללן זב"ז הכל ראשון, וזה קשה מאד מה שכתב דהכל נעשה ראשון, דהא השני באמת לא נעשה

ראשון אלא דמטמא משום דיש כאן שיעור מהראשון. ודילמא י"ל דהכביצה שני נידון כטפל לכביצה ראשון, וככל טפל לעיקר חל עלה דיני העיקר ולכן הכל ראשון, משא"כ בחילקן לחצי וחצי, שגם הראשון אינו עיקר, בדלית ביה שיעור, ולכן דינם כשני.

3. ספר יד בנימין

שם בגמ'. אחתמר חצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו אמר רבא ויקץ כישן הפיגול. ורב המנונא אמר עירוב מחשבות הוי. הנה אע"ג דהחצי זית של חוץ למקומו כשלעצמו לאו כלום הוא דחצי שיעור הוא ואין בו כח לפסול אלא ע"י צירוף של מחשבת חצי זית חוץ לזמנו והרי חוץ לזמנו הוא ממחשבת פיגול אפ"ה ק"ל לרב המנונא דהוי עירוב מחשבות להוליאו מדי

פיגול ומשום דמ"מ מיד שנלטרף מחשבת חצי זית חוץ למקומו עם חצי זית של חוץ לזמנו נפסל וכדרש"י מ"היה" מלמד שמלטרפין זה עם זה וא"כ הו"ל מחשבת פסול שמוציא מידי מחשבת פיגול, וכמו שהאריך בזה בחי' הגרי"ז ז"ל.

4. תוספות ד"ה התם איכא שיעורא

התם איכא שיעורא – [1] פי' בקונט' מעיקרא שיעור שלם הוה ונחלק הלכך כשחזר וערבו שמו חזר עליו אבל הכא מעיקרא חצי זית פיגול וחצי זית פסול לא נקרא שם פיגול עליו כי אם שם פסול הלכך כי הדר אתי חצי זית דזמן לא פקע שם פסול למיחל שם פיגול ולפירוש זה הוה ליה למימר התם הוה ביה שיעורא הכא לא הוה ביה שיעורא [2] ומפרש ר"ת איכא שיעורא שיש מן השני כשיעור לפיכך מניח לו לראשון להפרד מעליו והלך לו להתחבר אצל ראשון אחר הכא ליכא שיעורא מן הפסול ואין מניח לו לפיגול להפרד מעליו.

• קרן אורה על מסכת זבחים דף לא/א

ור"ת ז"ל פי' הכא איכא שיעורא בשני על כן מניחו לראשון להפרד ממנו הכא ליכא שיעורא לפסול ואינו מניחו לפיגול להפרד והיינו דקאמר הכא איכא שיעורא כו' דלרש"י ז"ל הוה ליה למימר התם הוה בי' שיעורא וכמש"כ התוס' ז"ל: ...ונהי דיש לדחות מ"מ נראה יותר שיטת רש"י ז"ל והא דאמרינן התם איכא שיעורא היינו דתרתו בעינן שהיה בהן שיעור ונחלק וחזר ונתערב זה השיעור גופיה ובזה מודה רב המנונא דחזר שמו עליו והוה ראשון אבל אי מליי' מאוכל אחר ראשון אינו אלא שני כיון דכבר נקרא עליו שם שני ולפ"ז אתי שפיר אפילו אי נימא דאוכל אינו מקבל טומאה בכל שהוא ודו"ק:

5. שטמ"ק אות ד

• תוספות ד"ה אמר רב המנונא מנא אמינא לה דתנן האוכל שנטמא באב הטומאה -

שהיה בו כביצה ושנטמא בולד הטומאה שהיה בו כמו כן כביצה מצטרפין זה עם זה אם יש חצי ביצה מן הראשון וחצי ביצה מן השני מצטרפין לטמא בקל שבשניהם מאי לאו אע"ג דהדר מלייה שלקח מן הראשון ושם עליו אלמא כיון דליכא שיעורא מן השני אין מניח לו לראשון להפרד מעליו לילך לו אצל ראשון חבירו ומשני דלמא דלא הדר מלייה ואין לדמות זה לטומאה שבטלה חזרה וניעורה דהכא לא בטלה והכא טעמא משום דאין להפרד ממנו ולפי' רבינו תם שפירשתי לא צריכא למה שפירש בקונטרס דאוכל מקבל טומאה בכל שהוא והארכתי בפרק המצניע [שבת דף צא. ד"ה אי לענין].

• תוספות שבת דף צא/א

אי לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן - משמע דלא מקבל אוכל טומאה בפחות מכביצה ומה שהביא רש"י מת"כ דאוכל מקבל טומאה בכל שהוא דתניא מכל האוכל שנטמא בכל שהוא יכול יהא מטמא אחרים ת"ל אשר יאכל אוכל הנאכל בבת אחת הוה אומר זה ביצת תרנגולת אומר ר"ת דאסמכתא היא ... ומייתי רבינו תם ראייה דאין אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה דתניא בפרק אלו עוברין (שם מד.)

• רמב"ם הלכות טומאת אוכלין פרק ד הלכה א

כמה שיעור אוכלין לטומאה לטומאת עצמן כל שהן אפילו שמשום או חרדל מתטמא, שנאמר כל האוכל אשר יאכל כל שהוא, ואין אוכל טמא מטמא אוכל אחר או משקין או ידים עד שיהיה בו כביצה בלא קליפתה, וכן האוכל אוכלין טמאים אינו נפסל עד שיאכל כביצה ומחצה וזהו חצי פרס.

• משנה למלך הלכות טומאת אוכלין פרק ד

נסתפקתי למ"ד דאוכל פחות מכביצה אינו מקבל טומאה אם שני חצאי ביצה נטמאו כל אחד בפני עצמו וחזרו ונצטרפו ונעשו כביצה מי הוה טמאים או דילמא כיון דבשעת קבלת הטומאה לא היה בו כשיעור נמצא שלא קיבל טומאה וא"כ כי נצטרפו אח"כ אינו מעלה ומוריד...

6. שטמ"ק אות ה

<p>וב"מ ס"ל לרצין דדוקא אס אמר חזי זית חוץ למקומו לנסוף אכל אס אמר בתחילה חזי זית חוץ למקומו חזי זית חוץ לזמנו חזי זית חוץ לזמנו לא הוי פיגול ודלא כרצ דימי.</p> <p>ועי' עוד ז"קין אורה" שנסתפק לרצין אס אמר חזי זית חוץ למקומו וכזית חוץ לזמנו. אי הוי פיגול ומנדד דגם לרצין הוי פיגול זכה"ג דדוקא אס אמר חזי זית חוץ למקומו וחזי זית חוץ לזמנו דלא נטרף מחשבת המקום למחשבת הזמן אכל זכה"ג שאמר כזית חוץ לזמנו אין כאן צירוף, ואיכא רק מחשבת פיגול, ועי"ש.</p>	<p>שם זגמ' כי אחא רצין אמר חזי זית חוץ לזמנו וחזי זית חוץ לזמנו וחזי זית חוץ למקומו חזי זית חוץ קפרא פיגול אין חזי זית מועיל במקום זית. [לכאורה מילתא דפשיטא היא ומאי קמ"ל הא כיון דכבר חל מחשבת פיגול מהיכי תימי שעי' מחשבת חזי זית חוץ למקומו יופקע הפיגול דנשלמא זכזית חוץ למקומו גזיה"כ שמחשבות מוזיאות זו את זו מידי פיגול אכל חזי זית לאו כלום היא. ועי' צמי' הגרי"ז שצ"ח דהכא ג"כ החידוש מטעם דכיון דחזי זית יש בו כח לפסול צירוף החזי זית של חוץ לזמנו א"כ ס"ד דיש כאן גם מחשבת פסול ויפקע הפיגול קמ"ל דאין חזי זית מועיל כו'.</p>
--	---

8. ספר מנחת חינוך - מצוה קמד - אות ד

והנה מבואר בזבחים ל"א ע"א חישב שיאכלו הכלבים למחר, הרי זה פיגול שנאמר [מלכים ב', ט' י'] ואת איזבל יאכלו הכלבים וגו', והר"מ כאן פ"ד ה"י כתב חישב על אכילת בהמה וכו', סובר דלאו דוקא כלבים רק כל בהמה וחיה ואורחא דמילתא נקט, ונראה דהוא הדין עוף ג"כ שמה אכילה [וע"ע לעיל אות ב' ד"ה ומבואר]. ובתוס' שם ד"ה ואת, הקשו אמאי אינו מביא מקרא מן התורה [ויקרא כ"ה, ז'] ולבהמתך ולחיה וגו' תהיה כל תבואתה לאכול, ותירצו דמייתי ראייה מאכילת בשר. וצ"ע הלא גם אכילת בשר מפורש בתורה בתוכחה שבמשנה תורה, דכתיב [דברים כ"ח, כ"ו] והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים ולבהמת הארץ, חזינן דמיקרי אכילה, וקצת צ"ע...

9. שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן יד

בדין חישב לאכילת בהמה למחר אי מפגל וישוב דברי הכ"מ בדין אם עירב המחשבה בהקטרה. איתא בזבחים ד' ל"א ע"א: אמר ר' ינאי חישב שיאכלוהו כלבים למחר פיגול דכתיב ואת איזבל יאכלו הכלבים בחלק יזרעאל.

(א) וראיתי בחידושי הגריעב"ץ ז"ל שכותב וז"ל: נ"ל דמש"ה נקיט נמי **כלבים בדוקא**, אבל חשב לאכילת שאר בהמות אינו פיגול דלא שייכא גבייהו אכילת בשר כדאי' במדרש עה"פ ולבהמת השדה דגלית, שאמר דוד נטרפה דעתו של זה אית בעיר אכיל בשר, ש"מ דאינו דבר הראוי לה, והוא הדין דאם חישב לאכילת חיה דשמה אכילה דדרכה בכך וכו' מיהו כלבים אצטריך ליה אליבא דמ"ד כלב מין בהמה אפ"ה הוי פיגול כיון דמפרש קרא גבייהו נמי עכ"ל.

ולפענ"ד תמוהים דברי היעב"ץ מכמה פנים... הרי דפסק הרמב"ם בהדיא דגם בחישב שתאכל בהמה אע"פ שאין דרכה בכך מ"מ שמה אכילה ומשו"ה מצטרפין...

10. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף מג/ב

... ואין לתמוה על האי דקרי ליה לדבור במחשבה דכהאי גוונא אשכחן במחשבת פגול דאף על גב דקרי ליה מחשבה וגמרינן לה בזבחים מלא יחשב אפילו הכי בעינן דיבור כדמוכח בסוף פרק ב' דזבחים דפריך אלא מעתה חישב שתאכלהו אש למחר דכתיב תאכלהו אש לא נופח הכי נמי דפגול ומשני אי דאפקיה בלשון אכילה הכי נמי הכא במאי עסקינן דאפקיה בלשון הקטרה ולשון אכילה לחוד ולשון הקטרה לחוד ואם היה הדבר תלוי במחשבה מה שייך לחלק בין מחשב בלשון אכילה למחשב בלשון הקטרה. ועוד מדקאמר אי דאפקיה משמע דאיירי בדבור.

... ואין לדקדק מהא דלא מייתי שם ראייה מפגול דכל השנה דדילמא הא דנאמניו בכל מקום בפגולם במחשבה היינו בקרבן שלהם אבל בשל חברו לא היה נאמן אלא היכא דשמעניה. וכל הנך ראיות שהבאתי יש לדחות קצת שחישב לשון זה בלבד

שתאכלהו האש למחר ובלשון לאכול מחברו. אי נמי בכל הנך מיירי שמוציא בפיו ולכך יש לילך אחר הלשון אף על פי שגם במחשבה בלבד הוי פגול. ...

- תוספות | בבא מציעא דף מג/ב ד"ה התשוב לשלוח יד:
וכן מחשבת פגול נמי הוי בדבור ולא בלב כדמוכח בפרק ב' דזבחים (דף ל.) ...

11. שפת אמת על זבחים דף לא/ב

בגמ' בעי רבא חישוב לאכול כזית ביתר מכדי אכילת פרס. תמוה בעיני כיון דכבר אפשיט דלב' בני אדם הוי פיגול א"כ מה נ"מ באכילת פרס כששני בנ"א אוכלין דכ"א אוכל חצי טפי מגרע גרע מאחד שאוכל בהפסק זמן. ותו יש לתמוה מה דפשיט אביי הא לאכול ולאכול והא הקטרה יותר מכדי אכילת פרס הוא. מה קושיא היא זו דשפיר נוכל לומר באדם שאוכל בהפסק יותר מכדי אכ"פ כיון דלאו אכילה הוא לא מפגל אבל לאכול ולהקטיר כיון דאכילת מזבח כדרך הוא אפ"ל בהפסק יתר מא"פ א"כ שפיר הו"א דאכילה והקטרה מצטרפין כיון דאכל כדרך והקטיר כדרך. והנה הרמב"ם פוסק בפשיטות דמצטרף ותמוה דבגמ' לא אפשיטא. וכ' הכ"מ דס"ל דהא דאמר' דלמא בהיסק גדול דחי' בעלמא הוא או דלא גרס הדיחוי בגמ' כלל. ותמוה דודאי דחי' גמורה הוא ואדרבה תימה על ס"ד דגמ' דסתם אש המערכה בודאי יאכל כזית בפחות מכדי אכילת פרס. ולכן נראה לפע"ד דהרמב"ם לא גרס כל הלשון שבגמ' והא הקטרה יותר מכדי אכילת פרס. רק כפשטא. דאביי פשט ממתניתין דאכילת ב' בנ"א מצטרפין מכ"ש באדם אחד ביותר מכא"פ. ורבא דמיבעיא לי' י"ל דלא ידע מבעיות ר"א דב' בנ"א ומיבעי לי' ביותר מכא"פ וה"ה בב' בנ"א ופשיט לי' אביי כדפשט בעית ר"א ולכן פסק הרמב"ם כן כנ"ל:

12. משנה ברורה סימן רעא

(עג) לחוש לדבריהם - היינו ליזהר לכתחלה ובדיעבד (עה) הסכימו הרבה אחרונים דאפילו שתיית כל המסובין מצטרפין למלא לוגמיו (עו) אך שלא ישהה ע"י שתיית כולם יותר מכדי אכילת פרס:

13. ספר אפיקי ים ח"ב - סימן ב

ובהאי ענינא ראיתי דבר פלא לדעתי במ"ב סימן רע"א ס"ק ס"ח שכתב בהא דבעינן שהמקדש יטעום כמלא לוגמיו, דהשיעור של מלא לוגמיו צריך לשתות בלי הפסק מרובה בינתיים, דהיינו שלא ישהה מתחלת שתי' ראשונה ועד סוף שתי' אחרונה יותר מכדי שתיית רביעית, ועכ"פ לא יפסיק זמן רב כדי אכילת פרס, ואם הפסיק בכדי אכילת פרס אף בדיעבד לא יצא, וד"ו הביא בשם תו"ש וש"א יעו"ש, ושוב כתב בס"ק ע"ג, אהא דאמר בשו"ע דדוקא בעינן לכתחלה שיטעום המקדש בעצמו, דזהו דוקא לכתחלה, אבל בדיעבד הסכימו הרבה אחרונים, דאפ"ל שתיית כל המסובין מצטרפין למלא לוגמיו אך שלא ישהה על ידי שתיית כלם יותר מכדי אכילת פרס יעו"ש, ובשעה"צ כתב דפשוט דלא עדיף משאם ה' מקדש בעצמו:

ולדעתי הדברים תמוהים לכאורה, דצירוף לא שייך רק באדם אחד, דבשותה בכדי שתיית רביעית או אכילת פרס, הויא ע"ז שם שתייה, אבל בהפסיק יותר מכשיעור, אינה מצטרפת השתי' והוי טעימה בעלמא, אבל בב' וג' בני אדם ויותר, איך שייך צירוף לצרף מה ששתה האחר או האחרים, ולא שמענו כזה, והא דמצטרפים טעימת כלם למלא לוגמיו בע"כ דכן הדין דסגי לאלה הראשונים ז"ל, שישתו כלם ביחד כמלא לוגמיו, אבל לענין שיעור שתיית רביעית ואכילת פרס, לכאורה מסתבר דל"ש צירוף, ועי' ברדב"ז ז"ל על הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות תרומות ה"ג, שכתב דהטעם דשיעור שתי' בכדי שתיית רביעית באיסורים, משום דכל איסורין שבתורה, טעם האיסור משום שנהנה הגרון, ולפיכך אם שהה יותר מכדי שתיית רביעית, הרי לא נהנה גרונו, כשיעור רביעית יחד יעו"ש, וכ"מ בש"ס יומא פ' ע"ב כזית בכדי אכילת פרס וכותבת בכדי אכילת פרס, דקים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתי' טפי מהכא לא מיתבא דעתי', וזהו הטעם לכל דיני צירוף בכל התורה כולה באכילה ושתי', אבל לא שייך כלל לחלק בשתיית איזה אנשים אם נצטרפו יחד בכדי שיעור שתי' או לא:

והנה בהא דבעינן שיטעום המקדש מלא לוגמיו, ואם לא טעם מלא לוגמיו גם בדיעבד לא יצא, כתבו התוס' ז"ל ביומא דף פ'. בד"ה הכי נמי הטעם, דבעינן יתובא דעתא, והוא אותו שיעור עצמו כמו ביוה"כ, ולטעם זה נראה פשוט, דבעינן שישתה המלא לוגמיו בכדי שתיית רביעית או אכילת פרס, למר כדאית לי' ולמר כדאית ליה וכמו ביוה"כ, דאל"ה לא הוי יתובי דעתא, אבל לטעם זה ממילא בעינן דוקא, שישתה המקדש בעצמו המלא לוגמיו, ול"ש לצרף שתיית כל המסובים למלא לוגמיו, וזהו באמת דעת המחבר בשו"ע סימן י"ד בדעה ראשונה שאין שתיית שנים מצטרפת, אבל דעת היש אומרים שם דמצטרפת, טעימת כלם למלא לוגמיו, ע"כ לא ס"ל כמו שכתב שם תוס' ז"ל, דטעם דמלא לוגמיו משום יתובי דעתא, ורק כמ"ש בתו"ש מובא בשעה"צ ס"ק ס"ה, שהוא משום כבוד כוס הקידוש שישתו ממנו כמלא לוגמיו, ואפ"ל שתיית כלם ביחד נמי מצטרפת, וממילא לפי"ז כיון דלא בעינן יתובי דעתא כלל, ממילא לא בעינן גם כן שתיית המלא לוגמיו בכדי שתיית רביעית או אכילת פרס, דמגלן לחדש כזה מילתא בלא טעמא, והא דמחרינן שישתה המקדש המלא לוגמיו בכדי אכילת פרס או רביעית, ה"ט דלכתחלה מחרינן כדעה הראשונה, וכמבואר בשו"ע שם, אבל בדיעבד דמצטרפת שתיית כלם למלא לוגמיו, והיינו ע"כ דסמכינן בדיעבד על דעת היש אומרים, דלא בעינן יתובי דעתא כלל, ורק דחו"ל תקנו כן לכבוד הכוס, ממילא בדיעבד יצאו, אף ביותר מכדי אכילת פרס או רביעית, ולא מבעי' בשתיית המסובים כלם, דבודאי לא שייך שיעור צירוף בזה כמ"ש, אלא אפ"ל בשטעם המקדש בעצמו או אחד מהמסובים כל

המלא לוגמיו וביותר משיעור אכילת פרס או רביעית, גם כן יצאו בדיעבד, דהלא בדיעבד סמכינן אדעת יש אומרים, דלא בעי יתובי דעתא, ולא שייך צירוף השתי' כמ"ש, וזהו דלא כמ"ש במ"ב ס"ק ס"ח, דאם לא שיהא בכדי אכילת פרס אף בדיעבד לא יצא, ולענ"ד זה אינו כמ"ש בביאור הדברים, והמ"ב בעצמו מדויל ידי' משתלים, דבסי' ר"י סק"א ובשעה"צ שם, כתב לפרש הא דשתיית רביעית בעי' שלא יפסיק יותר מתחלה ועד סוף יותר משתיית רביעית, וכבר הקשה הלחם משנה ז"ל בפ"ב מהלכות שביתת עשור הלכה ד' דהיכי משכח"ל, דהלא כיון דפסק באמצע, ממילא הוי יותר משתיית רביעית, וכתב במ"ב דהיינו דמדת דרך ארץ הוא, שלא ישתה כוסו בבת אחת אלא בשתי פעמים, א"כ בהפסיק רק פעם אחת, זהו שיעור שתיית רביעית, אבל בהפסיק יתר מזה אין מצטרף עי"ש, ולפי"ז ממילא בשתיית איזה מסובים, לא משכחת לה כלל האי דינא לדידי' לצרף שתיית כלם, להאי שיטת הפוסקים ז"ל, דהשיעור הוא בכדי שתיית רביעית, ולא בכדי אכילת פרס: [בסופו במ"ש דל"ש צירוף אכילת פרס או רביעית, בשתיית שנים ושלושה מכוס של קדוש, אבל לפי"ז צ"ע דאיזה זמן נתן להם, דאין סברא כלל דיצטרפו בהפלגת זמן, וע"כ נלע"ד דשיעור הצרוף בזה, כ"ז שלא הסיחו דעתם לטעום מכוס של ברכה דנפקי בי', אבל שיעור דאכילת פרס או רביעית דעלמא, ל"ש כלל לענ"ד וצ"ע.] (קונטרס אחרון):

14. דף על הדף זבחים דף לא עמוד ב

במשנה: כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה כו' לפיכך הן פוסלין במחשבה כו'.

בשטמ"ק מנחות (ה' ע"ב) הביא בשם רבינו גרשום שאם שחט זר קרבן, ששחיטתו כשרה, וחשב מחשבת פיגול, לא חל מחשבתו ואינו פוסל, שהרי הוא אינו זורק ואינו מקטיר. ובשו"ת אחיעזר (ח"ב סי' כ"ט אות ה') הקשה עליו ממשנתו המפורשת שזר ששחט שחיטתו כשרה, ולפיכך הן פוסלין במחשבה.

ותירץ האחיעזר דצריך לחלק שאם הזר שוחט ומחשב לאכול חוץ לזמנו, אז מהני מחשבתו לפגול, אבל אם הזר שוחט ומחשב לזרוק חוץ לזמנו, לא מהני מחשבתו כמו דאמרינן לעיל כ"ז מי שפגול גרם לו כו', דכל זריקה דלא שריא, לא מייתי לידי פיגול.

ועעו"ש באחיעזר (ח"ג סי' נ"ד), ובמה שכתבנו לקמן ל"ו ע"א (ד"ה על מנת כו' שיאכלוהו ערלים).